ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 13ης Ιανουαρίου 2000 *

Στην υπόθεση C-220/98,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Landgericht Köln (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Estée Lauder Cosmetics GmbH & Co. OHG

και

Lancaster Group GmbH,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, των άρθρων 28 ΕΚ και 30 ΕΚ) και 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 76/768/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουλίου 1976, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στα καλλυντικά προϊόντα (ΕΕ ειδ. έκδ. 13/004, σ. 145), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 88/667/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988 (ΕΕ L 382, σ. 46), και την οδηγία 93/35/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993 (ΕΕ L 151, σ. 32),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συ\γκείμενο από τους D. A. O. Edward, πρόεδρο τμήματος, J. C. Moitinho de Almeida (εισηγητή), C. Gulmann, J.- P. Puissochet και P. Jann, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Fennelly

γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Estée Lauder Cosmetics GmbH & Co. OHG, εκπροσωπουμένη από τον K. Henning Jacobsen, δικηγόρο Βερολίνου,

— η Lancaster Group GmbH, εκπροσωπουμένη από τον A. Lubberger, δικηγόρο Φρανκφούρτης επί του Μάιν,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τους A. Dittrich, Ministerialrat στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Δικαιοσύνης, και C.-D. Quassowski, Ministerialrat στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από την K. Rispal-Bellanger, υποδιευθύντρια στη διεύθυνση νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και την R. Loosli-Surrans, chargé de mission στην ίδια διεύθυνση,

— η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπουμένη από τον H. Rotkirch, πρέσβη, προϊστάμενο της υπηρεσίας νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και την T. Pynnä, νομικό σύμβουλο στο ίδιο υπουργείο,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από τον Stølbæk, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, και την K. Schreyer, δημόσιο υπάλληλο κράτους μέλους αποσπασμένη στη Νομική Υπηρεσία,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Estée Lauder Cosmetics GmbH & Co. OHG, εκπροσωπουμένης από τον K. Kleinschmidt, δικηγόρο Βερολίνου, της Lancaster Group GmbH, εκπροσωπουμένης από τον δικηγόρο A. Lubberger, της Γαλλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από την R. Loosli-Surrans, και της Επιτροπής, εκπροσωπουμένης από την K. Schreyer, κατά τη συνεδρίαση της 17ης Ιουνίου 1999,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 16ης Σεπτεμβρίου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 24ης Μαρτίου 1998, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Ιουνίου 1998, το Landgericht Köln υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, των άρθρων 28 ΕΚ και 30 ΕΚ) και 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 76/768/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουλίου 1976, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στα καλλυντικά προϊόντα (ΕΕ ειδ. έκδ. 13/004, σ. 145), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία

88/667/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988 (ΕΕ L 382, σ. 46), και την οδηγία 93/35/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993 (ΕΕ L 151, σ. 32, στο εξής: οδηγία 76/768).

2 Το ερώτημα αυτό υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Estée Lauder Cosmetics GmbH & Co. OHG (στο εξής: Estée Lauder) και της Lancaster Group GmbH (στο εξής: Lancaster) ως προς την εμπορία του καλλυντικού προϊόντος «Monteil Firming Action Lifting Extreme Greme» με την ένδειξη «lifting» περιλαμβανομένη στην ονομασία του.

Η κοινοτική ρύθμιση

3 Η οδηγία 76/768 ορίζει στο άρθρο 6, παράγραφος 3:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν κάθε πρόσφορο μέτρο ώστε στην επισήμανση, την παρουσίαση προς πώληση και τη διαφήμιση των καλλυντικών προϊόντων, το κείμενο, οι ονομασίες, τα σήματα, οι εικόνες ή τα άλλα σύμβολα παραστατικά ή μη να μην χρησιμοποιούνται για να αποδώσουν στα προϊόντα αυτά ιδιότητες που δεν έχουν.

Επιπλέον, οποιαδήποτε αναφορά σε πειράματα σε ζώα πρέπει να δηλώνει σαφώς αν τα πειράματα που πραγματοποιήθηκαν αφορούσαν το τελικό προϊόν ή/και τα συστατικά του.»

4 Η οδηγία 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Σεπτεμβρίου 1984, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών

σχετικά με την παραπλανητική διαφήμιση (ΕΕ L 250, σ. 17) ορίζει στο άρθρο 1 τον σκοπό της ως εξής:

«Η παρούσα οδηγία σκοπό έχει την προστασία των καταναλωτών και των προσώπων που ασκούν εμπορική, βιομηχανική, βιοτεχνική ή επαγγελματική δραστηριότητα, καθώς και των συμφερόντων του κοινού, γενικά, από την παραπλανητική διαφήμιση και τις αθέμιτες συνέπειές της.»

5 Το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 84/450 ορίζει την «παραπλανητική διαφήμιση» ως «κάθε διαφήμιση που με οποιονδήποτε τρόπο, συμπεριλαμβανομένης της παρουσίασής της, παραπλανά ή ενδέχεται να παραπλανήσει τα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται ή στων οποίων τη γνώση περιέχεται και που, εξαιτίας του απατηλού χαρακτήρα της, είναι ικανή να επηρεάσει την οικονομική τους συμπεριφορά ή που, για τους λόγους αυτούς, βλάπτει ή ενδέχεται να βλάψει έναν ανταγωνιστή».

6 Το άρθρο 3 της οδηγίας 84/450 διευκρινίζει ότι, προκειμένου να καθοριστεί αν μια διαφήμιση είναι παραπλανητική, λαμβάνονται υπόψη όλα τα στοιχεία της, και απαριθμεί ορισμένες ενδείξεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη για τον λόγο αυτό.

7 Κατά το άρθρο 4 της οδηγίας 84/450, «Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε να υπάρχουν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα για τον έλεγχο της παραπλανητικής διαφήμισης προς το συμφέρον τόσο των καταναλωτών όσο και των ανταγωνιστών και γενικότερα του κοινού». Το άρθρο αυτό διευκρινίζει, εξάλλου, το είδος των νομικών διατάξεων που τα μέσα αυτά πρέπει να περιλαμβάνουν, ιδίως την αρμοδιότητα των δικαστηρίων να διατάζουν την παύση παραπλανητικής διαφημίσεως.

8 Σύμφωνα με το άρθρο της 7, η οδηγία 84/450 δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να διατηρούν ή να θεσπίζουν διατάξεις προκειμένου να εξασφαλίζουν μεγαλύτερη προστασία στα πρόσωπα που αυτή αφορά.

Η γερμανική κανονιστική ρύθμιση

9 Ο Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb της 7ης Ιουνίου 1909 (νόμος περί καταστολής του αθέμιτου ανταγωνισμού, στο εξής: UWG) ορίζει στο άρθρο του 1:

«Οποιοσδήποτε, στο πλαίσιο των εμπορικών σχέσεων, προβαίνει για ανταγωνιστικούς σκοπούς σε πράξεις αντίθετες προς τα χρηστά ήθη μπορεί να τύχει οχλήσεως προκειμένου να απόσχει από τις πράξεις αυτές και να επανορθώσει.»

10 Κατά το άρθρο 3 του UWG:

«Οποιοσδήποτε, στο πλαίσιο των εμπορικών σχέσεων, περιλαμβάνει, για σκοπούς ανταγωνισμού, στις ενδείξεις της προσφοράς παραπλανητικές ενδείξεις ως προς τα χαρακτηριστικά, την προέλευση, τον τρόπο παρασκευής ή τον υπολογισμό της τιμής ορισμένων ή όλων των προϊόντων ή παροχών, ως προς τις τιμές, τον τρόπο ή την πηγή εφοδιασμού, ως προς τις διακρίσεις που του απονεμήθηκαν, ως προς τους λόγους ή τον σκοπό της πωλήσεως ή ως προς την κατάσταση των αποθεμάτων μπορεί να τύχει οχλήσεως προκειμένου να απόσχει από χρήση των ενδείξεων αυτών.»

11 Ο Lebensmittel- und Bedarfsgegenständegesetz της 15ης Αυγούστου 1974 (ομοσπονδιακός νόμος περί τροφίμων και ειδών πρώτης ανάγκης, στο εξής: LMBG) προβλέπει στο άρθρο του 27, παράγραφος 1:

«Απαγορεύεται η κατ' επάγγελμα διάθεση στο εμπόριο καλλυντικών προϊόντων με παραπλανητική ονομασία ή παραπλανητικές ενδείξεις ή παρουσίαση, ή η διαφήμιση καλλυντικών προϊόντων, γενικώς ή σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, με παραπλανητικές περιγραφές ή άλλες ενδείξεις. Παραπλάνηση υπάρχει ιδίως

1. όταν αποδίδονται στα καλλυντικά προϊόντα αποτελέσματα που αυτά δεν έχουν στο παρόν στάδιο εξελίξεως των επιστημονικών γνώσεων ή τα οποία επιστημονικώς δεν αποδεικνύονται επαρκώς,

2. όταν η ονομασία, οι ενδείξεις, η παρουσίαση, η περιγραφή ή οποιαδήποτε άλλη ένδειξη δίνουν την εντύπωση ότι η επιτυχία μπορεί να προεξοφληθεί με βεβαιότητα,

3. αν χρησιμοποιήθηκαν ονομασίες, ενδείξεις, παρουσιάσεις, απεικονίσεις ή άλλα στοιχεία δυνάμενα να παραπλανήσουν

α) ως προς το πρόσωπο, τον χαρακτηρισμό, την ικανότητα ή τις επιτυχίες του παρασκευαστή, του επινοήσαντος ή των προσώπων που εργάζονται γι' αυτούς,

β) ως προς την προέλευση των καλλυντικών προϊόντων, της ποσότητάς τους, του βάρους τους ή της ημερομηνίας παρασκευής ή συσκευασίας τους, ως προς τη διάρκεια της διατηρήσεως ή ως προς άλλα στοιχεία που είναι καθοριστικά κατά την εκτίμηση.»

Η διαφορά της κύριας δίκης

12 Η Lancaster διαθέτει στο εμπόριο την κρέμα συσφίξεως του δέρματος «Monteil Firming Action Lifting Extreme Creme» με την ένδειξη «lifting» περιλαμβανομένη στην ονομασία της.

13 Στο πλαίσιο της κύριας δίκης, η Estée Lauder ισχυρίσθηκε ότι η ένδειξη «lifting» είναι παραπλανητική για τον λόγο ότι δίνει την εντύπωση στον αγοραστή ότι το προϊόν έχει τα ίδια ή παρόμοια αποτελέσματα, ιδίως ως προς τη διάρκεια, με μια χειρουργική ανάπλαση της επιδερμίδας, ενώ αυτό δεν συμβαίνει με την εν λόγω κρέμα. Η Estée Lauder ζητεί να απαγορευθούν η διάθεση στην αγορά για εμπορικούς σκοπούς, η διανομή και η προώθηση καλλυντικών προϊόντων που περιέχουν την ονομασία «lifting», ειδικότερα της προαναφερθείσας κρέμας, λόγω ασυμβάτου προς τα άρθρα 3 του UWG και 27, παράγραφος 1, του LMBG, καθώς και προς την οδηγία 76/768.

14 Η Lancaster δέχεται ότι η επίδικη κρέμα δεν επενεργεί μακροπρόθεσμα όπως η χειρουργική ανάπλαση, αλλά επισημαίνει ότι, πάντως, έχει σημαντικό αποτέλεσμα αναπλάσεως. Θεωρεί ότι οι προσδοκίες του κοινού ως προς το εν λόγω προϊόν δεν αντιστοιχούν στους ισχυρισμούς της Estée Lauder. Εν πάση περιπτώσει, η ενδεχομένη καταδίκη της θα ήταν ασύμβατη προς τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης. Η Lancaster αναφέρει ότι κανένας λόγος δεν θα μπορούσε να δικαιολογήσει τις δαπάνες τις οποίες θα πρέπει να αντιμετωπίσει προκειμένου να αλλάξει την ονομασία του προϊόντος αν αυτή οφείλει να προβεί στην αλλαγή της συσκευασίας μόνο και μόνο για να το διανέμει

στη Γερμανία, ενώ η χρησιμοποίηση μιας τέτοιας ονομασίας δεν αμφισβητείται εντός των λοιπών κρατών μελών. Η απαγόρευση που ζητείται συνιστά δυσανάλογο εμπόδιο, λαμβάνοντας υπόψη τη μικρή σημασία του γενικού συμφέροντος που πρέπει να προστατευθεί, η οποία έγκειται στην αποφυγή παραπλανήσεως των καταναλωτών μόνον ως προς τη διάρκεια των αποτελεσμάτων του οικείου προϊόντος.

15 Το Landgericht Köln θεωρεί ότι η χρησιμοποίηση της λέξως «lifting» στην ονομασία του επίδικου στο πλαίσιο της κύριας δίκης καλλυντικού προϊόντος είναι αντίθετη προς το άρθρο 27, παράγραφος 1, του LMBG, ο οποίος απαγορεύει τη διάθεση στο εμπόριο καλλυντικών προϊόντων με παραπλανητικές ονομασίες και, ιδίως, την απόδοση στα προϊόντα αυτά αποτελεσμάτων που αυτά δεν έχουν αν, σύμφωνα με τη νομολογία, ένα μη αμελητέο μέρος των καταναλωτών, δηλαδή περίπου 10 έως 15 %, παραπλανάται.

16 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει, αφενός, ότι, με την απόφασή του της 12ης Δεκεμβρίου 1996, «Lifting creme», το Bundesgerichtshof έκρινε ότι η διαπίστωση από κατώτερο δικαστήριο του παραπλανητικού χαρακτήρα της ενδείξεως «lifting» δεν ήταν «αντίθετη προς την υπάρχουσα πείρα» και, αφετέρου, ότι δεν διαθέτει, ελλείψει δημοσκοπήσεως, επαρκείς ουσιαστικές αποδείξεις για να καταλήξει στο αντίθετο συμπέρασμα.

17 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται μήπως, λόγω της εννοίας του καταναλωτή που απορρέει από τη νομολογία του Δικαστηρίου στον τομέα των εφαρμοστέων οδηγιών, εννοίας σύμφωνα με την οποία ο καταναλωτής πρέπει να επιδεικνύει ορισμένο βαθμό προσοχής και διακρίσεως, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ένα ποσοστό παραπλανηθέντων προσώπων ανώτερο από αυτό του 10 έως 15 % που καθιερώνει η γερμανική νομολογία.

18 Το εθνικό δικαστήριο θέτει στη συνέχεια το ερώτημα αν, στην περίπτωση κατά την οποία, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, ο καταναλωτής παραπλανάται εν προκειμένω, το εμπόδιο της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων που απορρέει από την

απαγόρευση της επίδικης ονομασίας συμβιβάζεται με το άρθρο 30 της Συνθήκης, εφόσον η ονομασία αυτή χρησιμοποιείται νομίμως εντός άλλου κράτους μέλους και η διάθεση στο εμπόριο του εν λόγω προϊόντος εντός των λοιπών κρατών μελών θεωρείται ως νόμιμη δυνάμει του ιδίου αυτού άρθρου.

19 Πρέπει να τονιστεί ότι, στην αναφερθείσα από το εθνικό δικαστήριο υπόθεση, το Bundesgerichtshof έκρινε ότι η πλάνη εκ μέρους ενός μη αμελητέου αριθμού καταναλωτών που προσδοκούσαν η επίδικη κρέμα «Horphag Lifting Creme» να έχει αποτελέσματα αναπλάσεως της επιδερμίδας ορισμένης διάρκειας, ενώ τα αποτελέσματα αυτά εξαφανίζονταν 2 έως 24 ώρες μετά τη χρησιμοποίηση της εν λόγω κρέμας, μπορούσε να δικαιολογήσει την απαγόρευση της διαθέσεως στο εμπόριο της κρέμας αυτής σύμφωνα με το άρθρο 27, παράγραφος 1, του LMBG, αφού η αγορά της είχε επηρεασθεί από την ονομασία της κρέμας.

20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Landgericht Köln αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης ΕΚ και/ή το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας του Συμβουλίου, της 27ης Ιουλίου 1976, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στα καλλυντικά προϊόντα (76/768/ΕΟΚ), την έννοια ότι απαγορεύουν την εφαρμογή διατάξεων του εθνικού δικαίου περί του αθεμίτου ανταγωνισμού, οι οποίες επιτρέπουν την απαγόρευση της εισαγωγής και της διαθέσεως στο εμπόριο καλλυντικού προϊόντος, το οποίο παρασκευάζεται ή διατίθεται νομίμως στο εμπόριο εντός κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, με την αιτιολογία ότι οι καταναλωτές παραπλανώνται από την ένδειξη "lifting" την οποία αντιλαμβάνονται ως ένδειξη αφορώσα τα αποτελέσματα του προϊόντος, υποθέτουν δε ότι πρόκειται για διαρκές αποτέλεσμα, ενώ το προϊόν αυτό διατίθεται νομίμως στο εμπόριο εντός άλλων κρατών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως χωρίς να αμφισβητείται, με την ίδια ένδειξη των αποτελεσμάτων του επί της συσκευασίας;»

21 Από τον φάκελο της υποθέσεως της κύριας δίκης προκύπτει ότι η παραπλάνηση της οποίας θύματα θα μπορούσαν εν προκειμένω να είναι οι καταναλωτές δεν συνίσταται

στην πεποίθησή τους ότι το προϊόν έχει τα ίδια ή παρόμοια αποτελέσματα με εκείνα μιας χειρουργικής επεμβάσεως, αλλά περιορίζεται στην πεποίθηση ότι το προϊόν έχει αποτελέσματα ορισμένης διάρκειας.

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

22 Με το ερώτημά του, το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης και η οδηγία 76/768 απαγορεύουν εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία, όπως έχει ερμηνευθεί από την εθνική νομολογία, απαγορεύει την εισαγωγή και τη διάθεση στο εμπόριο καλλυντικού προϊόντος το οποίο περιλαμβάνει στην ονομασία του την ένδειξη «lifting», αν οι καταναλωτές του κράτους αυτού μπορούν να παραπλανηθούν από την ένδειξη αυτή ως προς τη διάρκεια των αποτελεσμάτων του προϊόντος, ενώ το προϊόν αυτό διατίθεται νομίμως στο εμπόριο εντός άλλων κρατών μελών με την ίδια ονομασία χωρίς να αμφισβητείται.

23 Πρέπει να υπομνηστεί ότι με την οδηγία 76/768 έγινε πλήρης εναρμόνιση των εθνικών κανόνων περί συσκευασίας και επισημάνσεως των καλλυντικών προϊόντων (απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 1989, C-150/88, Parfümerie-Fabrik 4711, Συλλογή 1989, σ. 3891, σκέψη 28, και της 2ας Φεβρουαρίου 1994, C-315/92, Verband Sozialer Wettbewerb, καλουμένη «Clinique», Συλλογή 1994, σ. I-317, σκέψη 11).

24 Μεταξύ των κανόνων που ορίζει η οδηγία 76/768 περιλαμβάνεται η διατυπουμένη στο άρθρο 6, παράγραφος 3, υποχρέωση, σύμφωνα με την οποία τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν κάθε πρόσφορο μέτρο ώστε στην επισήμανση, στην παρουσίαση προς πώληση και στη διαφήμιση των καλλυντικών προϊόντων, το κείμενο, οι ονομασίες, τα σήματα, οι εικόνες ή τα άλλα σύμβολα, παραστατικά ή μη, να μη χρησιμοποιούνται προς απόδοση στα προϊόντα αυτά ιδιοτήτων που δεν έχουν.

25 Η διάταξη αυτή, η οποία απαντά στο πλαίσιο οδηγίας που επιζητεί, ιδίως, όπως προκύπτει ειδικότερα από τη δεύτερη και τρίτη αιτιολογική σκέψη, την εξασφάλιση της ελευθερίας του εμπορίου των καλλυντικών προϊόντων, καθορίζει με τον τρόπο αυτό τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται προς το συμφέρον της προστασίας των καταναλωτών και της νομιμότητας των εμπορικών συναλλαγών, τα οποία περιλαμβάνονται μεταξύ των επιτακτικών απαιτήσεων, δυνάμει των οποίων επιτρέπονται εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων υπό την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου. Αποσκοπεί επίσης στην προστασία της υγείας των ανθρώπων, υπό την έννοια του άρθρου 36 της Συνθήκης, στο μέτρο που μια παραπλανητική πληροφορία ως προς τα χαρακτηριστικά των προϊόντων αυτών θα μπορούσε να έχει επίπτωση στη δημόσια υγεία.

26 Πάντως, τα μέτρα που τα κράτη μέλη καλούνται να λάβουν για τη θέση σε εφαρμογή της διατάξεως αυτής πρέπει να τηρούν την αρχή της αναλογικότητας (βλ., ιδίως, την προπαρατεθείσα απόφαση Clinique, σκέψη 16, και την απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 1999, C-77/97, Unilever, Συλλογή 1999, σ. I-431, σκέψη 27).

27 Πρέπει να υπομνηστεί συναφώς ότι, στο πλαίσιο της ερμηνείας της οδηγίας 84/450, κατά την εκτίμηση, αφενός, του κινδύνου παραπλανήσεως των καταναλωτών και, αφετέρου, των απαιτήσεων της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, το Δικαστήριο έκρινε ότι, για να προσδιορισθεί αν η ονομασία, το σήμα ή η διαφημιστική ένδειξη είναι ή όχι παραπλανητικές, πρέπει να ληφθεί υπόψη η τεκμαιρομένη προσδοκία του μέσου καταναλωτή, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος (βλ., ιδίως, την απόφαση της 16ης Ιουλίου 1998, C-210/96, Gut Springenheide και Tusky, Συλλογή 1998, σ. I-4657, σκέψη 31).

28 Το κριτήριο αυτό, βασιζόμενο στην αρχή της αναλογικότητας, έχει εφαρμογή επίσης στον τομέα της διαθέσεως στο εμπόριο καλλυντικών προϊόντων όταν, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, η παραπλάνηση ως προς τα χαρακτηριστικά του προϊόντος δεν μπορεί να βλάψει τη δημόσια υγεία.

29 Για την εφαρμογή εν προκειμένω του κριτηρίου αυτού, πρέπει να ληφθούν υπόψη πολλά στοιχεία. Πρέπει, ιδίως, να εξεταστεί αν κοινωνικοί, πολιτιστικοί ή γλωσσικοί παράγοντες μπορούν να δικαιολογήσουν ότι η ένδειξη «lifting», χρησιμοποιουμένη για μια κρέμα αναπλάσεως, νοείται από τους Γερμανούς καταναλωτές κατά τρόπο διάφορο σε σχέση με τους καταναλωτές των άλλων κρατών μελών ή αν οι όροι χρησιμοποιήσεως του προϊόντος αρκούν καθεαυτοί για να τονιστεί ο μεταβατικός χαρακτήρας των αποτελεσμάτων του, εξουδετερώνοντας οποιοδήποτε αντίθετο συμπέρασμα δυνάμενο να συναχθεί από την ένδειξη «lifting».

30 Αν, εκ πρώτης όψεως, ο μέσος καταναλωτής, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος, δεν πρέπει να αναμένει από μια κρέμα της οποίας η ονομασία περιλαμβάνει την ένδειξη «lifting» να έχει αποτελέσματα διαρκείας, πάντως στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να εξετάσει, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα συναφή στοιχεία, αν αυτό συμβαίνει στη συγκεντρωμένη περίπτωση.

31 Συναφώς, ελλείψει οποιασδήποτε σχετικής κοινοτικής διατάξεως, στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο θα κρίνει απαραίτητο να διατάξει τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης ή δημοσκοπήσεως, με σκοπό να διαφωτιστεί όσον αφορά τον ενδεχομένως παραπλανητικό χαρακτήρα μιας διαφημιστικής ενδείξεως, απόκειται να προσδιορίσει, σύμφωνα με το εθνικό του δίκαιο, το ποσοστό των παραπλανηθέντων από διαφημιστική ένδειξη καταναλωτών το οποίο θα θεωρήσει αρκούντως σημαντικό για να δικαιολογηθεί ενδεχομένως η απαγόρευση της ενδείξεως αυτής (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Gut Springenheide και Tusky, σκέψεις 35 και 36).

32 Επομένως, πρέπει να δοθεί η εξής απάντηση:

— Τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης και 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 76/768 δεν απαγορεύουν την εφαρμογή εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως που απαγορεύει την

εισαγωγή και τη διάθεση στο εμπόριο καλλυντικού προϊόντος του οποίου η ονομασία περιλαμβάνει την ένδειξη «lifting», αν, υπό τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, ο μέσος καταναλωτής, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος, παραπλανάται από την εν λόγω ονομασία, θεωρώντας ότι αυτή αποδίδει στο προϊόν χαρακτηριστικά που αυτό δεν έχει.

— Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να αποφανθεί επί του ενδεχομένως παραπλανητικού χαρακτήρα της ονομασίας αναφερόμενο στην τεκμαιρομένη προσδοκία του εν λόγω καταναλωτή.

— Το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει στο εθνικό δικαστήριο, αν συναντά ιδιαίτερες δυσκολίες για να εκτιμήσει τον παραπλανητικό χαρακτήρα της οικείας ενδείξεως, να προβαίνει, υπό τις προβλεπόμενες από το εθνικό του δίκαιο προϋποθέσεις, στη διενέργεια δημοσκοπήσεως ή πραγματογνωμοσύνης με σκοπό να διαφωτιστεί ενόψη της αποφάσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

33 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική, η Γαλλική και η Φινλανδική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 24ης Μαρτίου 1998 το Landgericht Köln, αποφαίνεται:

— Τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρα 28 ΕΚ και 30 ΕΚ) και 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 76/768/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουλίου 1976, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στα καλλυντικά προϊόντα, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 88/667/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, και την οδηγία 93/35/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993, δεν απαγορεύουν την εφαρμογή εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως που απαγορεύει την εισαγωγή και τη διάθεση στο εμπόριο καλλυντικού προϊόντος του οποίου η ονομασία περιλαμβάνει την ένδειξη «lifting», αν, υπό τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, ο μέσος καταναλωτής, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος, παραπλανάται από την εν λόγω ονομασία, θεωρώντας ότι αυτή αποδίδει στο προϊόν χαρακτηριστικά που αυτό δεν έχει.

— Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να αποφανθεί επί του ενδεχομένως παραπλανητικού χαρακτήρα της ονομασίας αναφερόμενο στην τεκμαιρομένη προσδοκία του εν λόγω καταναλωτή.

— **Το κοινοτικό δίκαιο δεν απαγορεύει στο εθνικό δικαστήριο, αν συναντά ιδιαίτερες δυσκολίες για να εκτιμήσει τον παραπλανητικό χαρακτήρα της οικείας ενδείξεως, να προβαίνει, υπό τις προβλεπόμενες από το εθνικό του δίκαιο προϋποθέσεις, στη διενέργεια δημοσκοπήσεως ή πραγματογνωμοσύνης με σκοπό να διαφωτιστεί ενόψη της αποφάσεως.**

Edward Moitinho de Almeida Gulmann

Puissochet Jann

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 13 Ιανουαρίου 2000.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

D. A. O. Edward